

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@bua.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Voorwoord

Dankbaarheid

Sanne van Megchelen-Oomens

*'Midden in de winter moest ik tenslotte begrijpen
dat er in mij een onoverwinnelijke zomer bestond'*

Albert Camus in *Terugkeer naar Tipasa*
(1952; geciteerd in Kortooms, 2025)

Tegen de tijd dat u dit tijdschrift in handen krijgt, is het voorjaar op zijn hoogtepunt, op weg naar de zomer. Maar de gedachten over dit voorwoord moesten rijpen in de winter en wachten op een zonnestraal om te kunnen ontluiken.

Keer op keer treft mij dat het hele reservoir aan kennis, ervaring en innerlijke wijsheid dat ik in de loop van de jaren heb verzameld, mij geenszins behoedt voor de emotionele crises van het leven. En blijkbaar zijn al die emotionele crises functioneel in het integreren van al die kennis en wijsheid op een dieper gevoeld niveau. Wat zijn dat toch, die verschillende niveaus van begrijpen? Wat maakt dat inzicht in de ene fase aanleiding geeft tot gerechtvaardigde woede, in een volgende fase tot liefdevolle acceptatie van de eigen onvolkomenheid, en – in mijn geval – pas zo laat in het leven ruimte biedt om daadwerkelijk in te grijpen? De behoefte kwam op om in aanvulling op mijn gebruikelijke integratieve benadering, houvast te vinden in een overzichtelijker model van de werkelijkheid. Zo vroeg ik mij af wat eigenlijk die veelgenoemde vijf fasen van rouw zijn. Ik zocht het op. Ontkenning, woede, onderhandeling, depressie en aanvaarding, leerde Google mij (Kübler-Ross & Kessler, 2024). Natuurlijk, dat wist ik ook eigenlijk wel. Al die fasen kunnen in verschillende volgorde en heen en weer, opkomen en plaatsmaken. Maar mezelf herkenkend in de diepten van de depressie, lijkt die reeks een hoop-

<https://doi.org/10.5553/ST/092436312025037002001>

.....
Sanne van Megchelen-Oomens

gevend houvast. Nog even aanvaarden, dan ben ik erdoorheen. Jammer dat in de volgende levensfase weer een nieuwe levensgebeurtenis de oude thematiek in een nieuw daglicht stelt – en daar gaan we weer.

Hoe we ons als systeemtherapeuten ook richten op verbondenheid en samenhang, bij het verlies van belangrijke verbindingen zullen we ons dienen te verhouden tot de realiteit van existentiële eenzaamheid en de onontkoombaarheid van de dood. *No one here gets out alive* (Hopkins & Sugerman, in hun biografie van Jim Morrison, 1979). Die werkelijkheid aanvaarden is blijkbaar ook niet zonder risico's. Ik heb mezelf geestelijke gezondheid weleens horen beschrijven als een vermogen om de ondraaglijke realiteit van lijden en sterfelijkheid effectief te ontkennen. Te genieten van het moment, de levensenergie te voelen, te durven leven alsof er geen dood en geen verlies bestaan. Hoe is dat te rijmen met aanvaarding?

Een antwoord daarop dat mij trof, is dankbaarheid. Diep gevoelde dankbaarheid voor dat wat mij is gegeven, het geluk dat mij óók ten deel valt. Die dankbaarheid omarm ik als een reisdocument dat mij wegvoert van het verdriet. Misschien wel naar aanvaarding.

Een ander antwoord daarop is de literatuur. Zoals Jean-Marie Govaerts ons onder de aandacht heeft gebracht: literaire romans kunnen meer inzicht brengen dan vakliteratuur. De context, de meerlagigheid, de complexiteit waarin thematiek in een roman is ingebed, kunnen helpen om juist die vele verschillende registers van het menselijk begrijpen aan te spreken, die diepe lagen van belichaamd ervaren die nodig zijn om daadwerkelijk inzicht te verwerven – en aanvaarding te bereiken.

Jean-Marie neemt met dit nummer afscheid van de redactie. Hij heeft als slotakkoord van zijn indrukwekkende carrière (zie Siegers, 2018) zijn enorme vakkennis en belezenheid gedurende meer dan zeven vruchtbare jaren ten dienste gesteld aan het stevig neerzetten van het gedachtegoed dat ten grondslag ligt aan ons vak. Vakliteratuur en literaire romans met voor de systeemtherapeut treffende thematiek heeft hij als geen ander in dit tijdschrift onder de aandacht weten te brengen. Ook voor de komende nummers heeft hij al met zorg belangwekkende publicaties uitgekozen en recensenten aangeschreven. Dat geeft ons als redactie met veel nieuwe leden alle tijd om toe te groeien naar de hoge standaard die hij de afgelopen jaren heeft neergezet. Wij zijn hem daarvoor zeer erkentelijk.

In dit nummer treft u ten afscheid ook een recensie aan van zijn eigen hand.

Dankbaarheid

Dankbaar stemt ook de enorme toevloed van artikelen die de redactie ten deel valt. Artikelen van hoge kwaliteit en met vernieuwende, actuele gezichtspunten. En artikelen die de fundamenteën van ons vak helpen inzichtelijk en overdraagbaar te maken. Dit nummer opent met een artikel waar met mij misschien wel velen op hebben gewacht. **Roos Reijbroek** verschaft ons in haar artikel 'Consensuele non-monogamie in de spreekkamer' taal in de thematiek van onconventionele relatievormen. Een nieuw referentiekader in tijden waarin de normen die onze ouders en hun ouders voor hen ons hebben voorgeleefd, niet altijd meer passend richting geven.

Frans Holdert vervolgens slaagt erin met zijn artikel 'Vraag, Focus, Reflectie – Een hulpmiddel op weg naar de kern van supervisie', de complexiteit van systemische supervisie te vertalen in hanteerbare vuistregels en gewone taal. Holdert besluit met dit artikel een rijke loopbaan (zie ook Van Gorp & Siegers, 2018).

Laura Sels en Pauline Verhelst presenteren ons 'Relatietherapie in praktijk en onderzoek – Werken aan een duurzame relatie', waarin zij aan de hand van literatuuronderzoek de ervaren kloof tussen systeemtherapeutische praktijk en wetenschappelijk onderzoek onder de loep nemen en overbruggen. In de rubriek Reflectie doet **Pieter Lucas Heye** verslag van zijn gesprek met Sara Janssens, Els Wouters en Sabine Vermeire over het Stadsjuweel, een indrukwekkend initiatief om middels artistieke representatie erkenning te geven aan de meerlagige verhalen van slachtoffers van trauma. In een vraaggesprek met drie betrokken systeemtherapeuten maakt de auteur met zijn vraagstelling de narratief-dialogische benadering op zowel inhouds- als betrekkingniveau voelbaar.

In de rubriek Congressen doet **Wilco Kroon** verslag van het symposium 'Re-membering Gregory Bateson'. Een rijk programma waarin het gedachtegoed van Gregory Bateson een vertaling vindt in de maatschappelijke en therapeutische praktijk van vandaag. Bateson heeft ons een mooie aanzet gegeven om de ander niet te fixeren in welk raam dan ook, zoals Kroon het formuleert. **Minne Henau** bezocht voor ons de studiedag van Interactie-Academie en Familieplatform 'De vele gezichten van netwerkgericht werken'. Zij raakte geïnspireerd door de aandacht voor het netwerk op alle niveaus, van het heel persoonlijke betrekken van de directe naasten, via het verbinden van alle mogelijke betrokken netwerken tot het kritisch belichten van het hulverlenersnetwerk op organisatielevel. **Kristien Schoevaerts** doet verslag van een masterclass door Catherine Ducommun-Nagy met de titel 'De impact van mentale moei-

Sanne van Megchelen-Oomens

lijkheden op familierelaties volgens de contextuele therapie'. De fundamenten van het intergenerationeel werken komen opnieuw tot leven in de specifieke taal van de contextuele benadering.

In de rubriek Boeken (en zo) heeft Jean-Marie Govaerts ons vergast op een afscheidsboekje van maar liefst zeven recensies van aangrijpende romans en toegepaste en theoretische vakliteratuur. **Ilse Penne** las *Welfare – Waarom we als vrouwen te weinig van seks genieten en hoe we dat veranderen* van Elise Van Alderen, een behulpzaam boek om seksualiteit in de spreekkamer toegankelijker te maken maar met een wat eenzijdig stereotiepe beeld van de mannelijke seksualiteit. **Elke Van Bogaert** las *Vechten voor de liefde – Een eigenwijze kijk op conflicten en partnergeweld* van Linne De Loof, Jef Sloommaeckers & Lieven Migerode. Linne De Loof geeft met haar vraagstelling de dynamiek van geweld door de bril van de EFT een nieuwe diepte. **Jean-Marie Govaerts** zelf las *All Fours* van Miranda July, waarin hij de verwevenheid van hechtingstrauma en seksualiteit sprekend tot leven ziet komen. **Priscilla de Vreugd** las *Wolf* van Lara Taveirne, die in haar aangrijpende systemische roman vanuit alle betrokkenen de suïcide van de jongste telg van het gezin belicht. De recensie van **Judith de Graaf** van het boek *Mijn zus is Beethoven* van Inge De Waele, brengt het verhaal van twee zussen in een groot Vlaams gezin. Een van de zussen is systeemtherapeut. Een oudere zus lijdt aan een bipolaire stoornis, die uitloopt op een zelfdoding. De auteur beschrijft op een invoelende wijze welke patronen in dit gezin de levensloop en de keuze van de hoofdpersoon mee hebben vorm gegeven. De recensie van **Trudy Bruins** van de roman *De buitengewoon geslaagde opvoeding van Frida Wolf* van Maria Kager daarentegen, illustreert de enorme vindingrijkheid en veerkracht van het hoofdpersonage om, ondanks de ingrijpende beproevingen in dit bijzondere gezin, zichzelf staande te houden. De recensie van **Jan Olthof** van het boek van Arist von Schlippe *The carousel of indignation and outrage – Understanding the nature of conflict escalation and how to limit it*, is erg actueel gezien de huidige politieke spanningen. De auteur laat zich hierbij inspireren door de epistemologie van Bateson. Daarbij illustreert hij helder en stapsgewijs hoe escalerende maatschappelijke conflicten toch omgebogen kunnen worden tot constructieve dialogen. De recensent heeft er een vlot leesbaar stuk van gemaakt, dat lezers uitnodigt om het boek ter hand te nemen.

Terwijl de redactie in deze periode veel afscheid te nemen heeft, verwelkomen we ook nieuwe enthousiaste redacteuren. Tot onze vreugde heeft de NVRG erin toegestemd een aantal nieuwe redactieleden vervroegd te

Dankbaarheid

laten starten zodat de vertrekkende ervaren medewerkers de gelegenheid hebben de nieuwe redacteurs in te werken. De jarenlang opgebouwde ervaring met het complexe redactiewerk kan hierdoor behouden blijven. In dit nummer presenteren we Isabel Debuysere, narratief-dialogisch systeemtherapeut en supervisor in Gent. We verheugen ons op de samenwerking en haar inbreng. Ik wens u veel leesplezier!

Referenties

- Hopkins, J., & Sugerman, D. (1979). *No one here gets out alive – The long-awaited biography of Jim Morrison*. Plexus.
- Kortooms, F. (2024). Maandag 24 februari. In *Filosofie Scheurkalender 2025*. Veen Media.
- Kübler-Ross, E., & Kessler, D. (2024). *Over rouw – De helende kracht van de vijf stadia van rouwverwerking*. Ambo-Anthos.
- Siegers, E. (2018). Exploratie vanuit de veilige ruimte – Interview met Jean-Marie Govaerts. *Systeemtherapie*, 30(4), 192-198.
- Van Gorp, C., & Siegers, E. (2018). Liefdevol en vasthoudend – Interview met Frans Holdert. *Systeemtherapie* 30(3), 106-111.